

Ekonomika města, podnikání a zaměstnanost

analytický podklad

Autoři: Mgr. Luboš Lichtenberk, Mgr. Pavel Jovanovič
Ing. Tomáš Vlasák, BERMANGROUP, s.r.o. (všichni)
Mgr. Alena Dodoková, MěÚ Mariánské Lázně

[Type here]

místní Agenda 21

Ekonomika

Ekonomická data na úrovni měst nejsou v České republice k dispozici. V první řadě proto použijeme dokumenty, které popisují ekonomiku celého Karlovarského kraje, neboť negativa i pozitiva krajské ekonomiky platí velmi výrazně také pro Mariánské Lázně.

Hospodářské problémy města i celého kraje do značné míry souvisejí se stále neukončenou restrukturalizací ekonomiky a neúspěšným přechodem firem na nové výrobní aktivity s cílem prosadit se na vyspělých trzích díky konkurenční výhodě založené ve větší míře na znalostech a inovacích. Pro většinu z nich představuje tlak na snižování výrobních nákladů a efektivitu výroby hlavní zdroj konkurenceschopnosti. To do značné míry vyplývá i z jejich závislé pozice v hodnotových řetězcích a nízké sofistikovanosti jejich výrobků, přičemž obě tyto charakteristiky jsou ve vzájemné vazbě. Cílem restrukturalizace v ekonomické oblasti tedy musí být podpořit rozvoj podniků směrem k více autonomním firmám zaměřujícím se ve větší míře na technologicky a znalostně náročnější aktivity, které budou schopny samy získávat informace o zákaznících a obsazovat náročné trhy. Současně je potřeba modernizovat a rozšířit zaměření lázeňství, jako jednoho z hlavních pilířů regionální ekonomiky tak, aby byla zajištěna jeho budoucí konkurenceschopnost a atraktivita i pro nové cílové skupiny klientů. Pro tento směr rozvoje je nutné podporovat vzdělanost, kvalitu a podnikavost lidí na trhu práce. Tím se bude zvyšovat také atraktivita města pro investory z vně regionu, kteří budou tvořit více kvalitních pracovních míst s vyššími mzdami.

Ekonomika kraje

Karlovarský kraj patří dlouhodobě mezi kraje s nejnižší ekonomickou výkonností, pomalým růstem HDP a s nejnižší přidanou hodnotou. Na základě dostupných zjištění a analytických závěrů byly jako hlavní problémy nízké míry hospodářského růstu a zaostávání Karlovarského kraje identifikovány následující problémové okruhy/dílčí problémové oblasti:

- **Malý příliv přímých zahraničních investic (PZI), mezi nimiž převažují menší a regionální firmy.**

V Karlovarském kraji v porovnání s ostatními regiony Česka dosahuje příliv PZI absolutně i relativně velmi nízkých hodnot. Velká část zahraničních investorů přišla do kraje již v první polovině 90. let a to zejména díky blízkosti Německa, dobré průmyslové tradici a nízké ceně pracovní síly. Těmito investory byly většinou menší až střední firmy, které se orientovaly především na výrobní a montážní aktivity s nízkou přidanou hodnotou a malou inovační a technologickou náročností. V období po roce 2000 do Česka proudila hlavní vlna PZI, Karlovarskému kraji se však z řady důvodů vyhnula.

Zahraníční firmy, které přišly do kraje, se orientují především na výrobu dílčích jednodušších komponent a dílů s malou technologickou náročností. Tyto produkty vstupují do hodnotových řetězců na nízké úrovni a hlavním konkurenčním faktorem takových výrobců je efektivita a cena. Ovšem tato konkurenční výhoda není s rozvojem a industrializací méně rozvinutých zemí dlouhodobě udržitelná. Povaha aktivit zahraničních firem v kraji ztěžuje možnost příchodu kvalitativně vyšších podnikových funkcí (vývoj, marketing, strategické řízení) a to z důvodu malé rozhodovací autonomie těchto poboček a pozice v hierarchii mateřské společnosti, což jsou faktory ovlivňující typ

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

podnikatelských aktivit, které tyto společnosti vykonávají. Často je celý výrobní proces řízen ze zahraničí (od dodávky materiálu, vývoje technologií až po prodej výrobků), což ztěžuje např. využití domácích firem jako subdodavatelů, případně rozvoj vlastních nových produktů a přímý vstup na trhy. Přínos těchto firem pro ekonomiku kraje je tak z dlouhodobějšího pohledu nižší a jejich malá zakořeněnost v krajské ekonomice může zvyšovat hrozbu jejich odchodu z regionu.

▪ **Slabý a málo výkonný domácí podnikatelský sektor.**

Výkonnost domácích firem v Karlovarském kraji výrazně zaostává za podniky pod přímou zahraniční kontrolou. Většinu z domácích firem lze zařadit do segmentu stagnujících či upadajících firem. Jejich výkonnost má v posledních 10 letech menší růstovou dynamiku než je tomu u poboček zahraničních firem. Během uplynulých 20 let žádná z malých a středních domácích firem neprošla tak dynamickým vývojem, aby se z ní stal významný aktér v hospodářství kraje. Společným znakem většiny domácích průmyslových firem v Karlovarském kraji je, že jejich produkce je silně závislá na poptávce od zahraničních společností působících v Česku, případně v Německu či dalších státech střední a západní Evropy, neboť jejich výrobky vstupují jako meziprodukty do výrobních řetězců ale na nižších úrovních jako dílčí komponenty či moduly s nízkou přidanou hodnotou. Produkce takových firem má velmi často povahu zakázkové výroby. Pouze velmi málo domácích firem se soustředí na výrobu finálních produktů určených přímo pro koncové zákazníky. Kvůli nízké míře podnikatelské aktivity v kraji nevzniklo dostatečné množství nových, malých firem, které by nastartovaly dynamickou růstovou fázi a alespoň zbrzdily ekonomické problémy regionu a pomohly nastartovat rychleji proces ekonomické restrukturalizace.

▪ **Nízká vzdělanost a kvalita, nevhodné oborové zaměření a nedostatek osob na trhu práce.**

Nízká vzdělanostní úroveň obyvatelstva a kvalifikační struktura osob na trhu práce a absolventů je jedním z klíčových problémů Karlovarského kraje, který má řadu multiplikačních efektů zasahujících do fungování mnoha dalších oblastí ekonomiky a společnosti a je jednou z významných bariér pro úspěšnou restrukturalizaci krajského hospodářství. Karlovarský kraj má spolu s Ústeckým nejhorší vzdělanostní úroveň mezi regiony v Česku, téměř čtvrtina osob starších 15 let má pouze základní vzdělání a jen 8 % populace tvoří vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé. Navíc se tento nepříznivý poměr v čase nijak výrazně nezlepšuje.

Problémem je také kvalita a oborové zaměření středních škol v kraji. Největší nesoulad je mezi odvětvovou strukturou zaměstnanosti a nabídkou vzdělávacích programů středních škol v oblasti technických a průmyslových oborů. Naopak největší převis nabídky vzdělávání nad současným i odhadovaným počtem pracovních míst do roku 2020 bude v oborech specializovaných na služby v ubytování a pohostinství, administrativních a ekonomických oborech a v zemědělství a lesnictví. Na nedostatek technicky vzdělaných pracovníků a absolventů na trhu práce a jejich nízkou kvalitu si stěžují i firmy v kraji, které to vnímají jako jednu z hlavních bariér svého dalšího rozvoje. Firmy u absolventů nejčastěji postrádají praktické zkušenosti, lepší jazykové znalosti, teoretické znalosti, zejména znalosti moderních trendů, technologií a postupů a také pracovní návyky a morálku.

Problémy s nedostatečným počtem lidských zdrojů na trhu práce mohou dále narůstat, neboť demografické projekce předpokládají rychlý úbytek lidí v produktivním věku a v souvislosti

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

s problémem generační výměny zkušených pracovníků existuje hrozba akutního nedostatku lidských zdrojů na trhu práce především v oborech dopravy, zdravotní a sociální péče, vzdělávání a průmyslu.

- **Nedostatečně využitý potenciál lázeňství a cestovního ruchu pro růst konkurenceschopnosti kraje.¹**

Pomalá a dosud neúplná transformace lázeňství a cestovního ruchu a jejich nedostatečně využitý potenciál pro růst konkurenceschopnosti kraje je dalším aspektem, který zpomaluje úspěšnou restrukturalizaci hospodářství Karlovarského kraje. Význam cestovního ruchu pro ekonomický rozvoj kraje je velký, neboť dle dostupných odhadů tvoří činnosti přímo spojené s cestovním ruchem zhruba 10 % výkonosti regionální ekonomiky a lázeňství tvoří jeho podstatnou část. Jeho výkonnost však dlouhodobě stagnuje a charakter služeb a produktů cestovního ruchu nabízených návštěvníkům nevyužívá naplno potenciálu, který kraj nabízí. Změny, které mají zvýšit budoucí konkurenceschopnost cestovního ruchu a lázeňství dosud probíhají pomalu a jejich úspěšnost u jednotlivých hráčů v kraji je různá, navíc je omezuje řada limitujících vnějších podmínek.

Lázeňství, jako hlavní obor cestovního ruchu v kraji, je převážně zaměřeno na léčebné lázeňství. Jeho úzká orientace na tuto formu a s tím spojený charakter a typ nabízených služeb představují určitou bariéru pro paralelní rozvoj dalších nových forem lázeňských služeb doplňujících, nikoliv nahrazujících, současnou nabídku, které sice vychází a zdůrazňují léčebné účinky přírodních zdrojů místních lázní, ale mohou mířit na nové cílové skupiny neléčících se návštěvníků, pro něž současné služby nejsou z mnoha důvodů² atraktivní a dostupné. Lázním v kraji se zatím dostatečně nedaří využít dlouhodobě akumulované know-how pro rozvoj atraktivních a konkurenceschopných produktů kombinujících léčebné účinky místních přírodních zdrojů a wellness/regenerační přístupy k vyvinutí nových typů služeb, které mohou vést k získání většího počtu nových klientů z jiných než obvyklých cílových skupin.

Ekonomika města

Představu o ekonomice Mariánských Lázní může podat následující analýza, která vychází z veřejně dostupných informací (na serverech justice.cz a Albertina) o největších zaměstnavatelích ve městě. Problémem je fakt, že někteří zaměstnavatelé (zejména supermarkety) nemají ve městě sídlo a není možné o nich zjistit data vztahující se pouze k Mariánským Lázním. I s touto výhradou se však domníváme, že následující informace poskytují relevantní informaci o tom, co je pro ekonomiku Mariánských Lázní podstatné. V tomto textu analyzujeme dostupná data o 56 největších subjektech se sídlem ve městě. Pro potřeby této analýzy byly instituce rozděleny do 3 skupin – veřejný sektor, hotelnictví a cestovní ruch a zpracovatelský průmysl. Všechna data se týkají roku 2014, novější ještě nejsou k dispozici. Zkoumané subjekty zaměstnávají ve městě 3586 zaměstnanců a jejich výkony překračují 4 miliardy Kč. U veřejných institucí (17 subjektů z 24 v kategorii veřejný sektor) se nejedná o výkony, ale o výnosy. Tyto instituce rovněž nemají přidanou hodnotu (proto je i graf 6 bez údajů o veřejném sektoru).

¹ Vstupní analýza Strategie hospodářské restrukturalizace Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje, únor 2016, Berman Group et. al.

² Zejména je to jejich léčebné zaměření spojené s dlouhodobými pobyty hrazenými ze zdravotního pojištění, prostředí a typ lázeňských služeb, způsob a forma jejich poskytování, celková image služby a destinace a další
Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

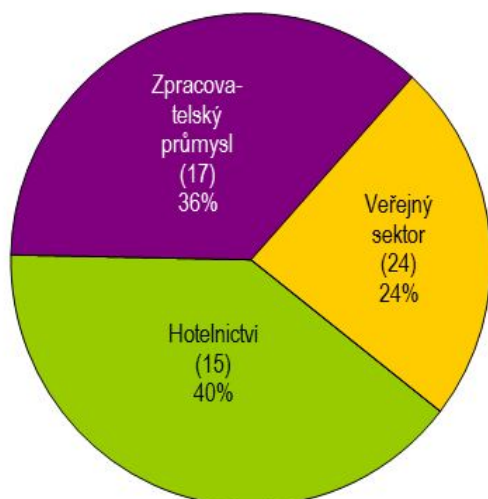

Tabulka 1: Největší zaměstnavatelé ve městě v roce 2014

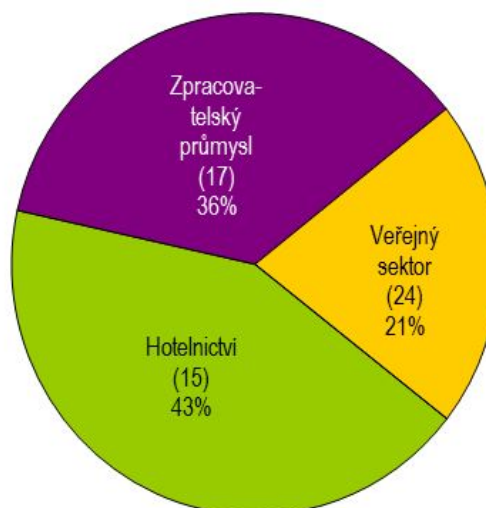
zaměstnavatel	počet zaměstnanců
Léčebné lázně Mariánské Lázně a. s.	650
Elektrometall, s.r.o.	593
Eutit, s.r.o.	209
Grand Hotel Marienbad Betriebs, s.r.o.	143
OREA HOTELS s.r.o.	132
Město Mariánské Lázně	115
Hotel Esplanade Spa & Golf Resort a Hotel Agricola Sport & Wellness Centre	115
Ihro Transport & Logistik, s.r.o.	91
Nemocnice Mariánské Lázně, s.r.o.	88
Olympia Hotel, s.r.o.	73
Cristal Palace a. s.	72
Opavia LU, s.r.o	65
Ing. Antonín Šimánek	64
Technický a Dopravní Servis, s.r.o.	62
LS Royal Mariánské Lázně a. s.	61
Základní škola JIH, Mariánské Lázně,	61
Euromont CS, s.r.o.	60
Hotelová škola Mariánské Lázně	60
Základní škola Úšovice, Mariánské Lázně, p.o.	50
Gymnázium a obchodní akademie Mariánské Lázně, p.o.	45

Zdroj: www.justice.cz, výroční zprávy, vlastní výpočty

Graf č. 1: Velikostní struktura dle zaměstnanců (2014)

Graf č. 2: Velikostní struktura dle výkonů (2014)

Zdroj: Výroční zprávy, účetní uzávěrky, vlastní průzkum

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

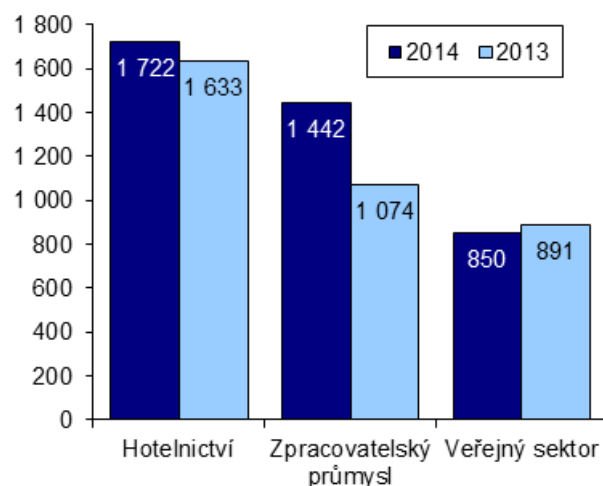

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

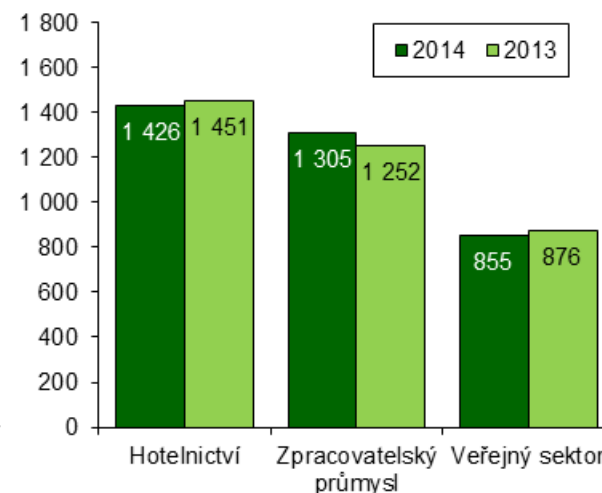

Jak plyne z grafů č. 1 a 2, nejvýznamnějším zaměstnavatelem a sektorem s nejvyššími výkony je lázeňství, hotelnictví a cestovní ruch. V sektoru velkých a středních zaměstnavatelů (s výkony nad 5 miliónů Kč) zaměstnává dvě pětiny lidí a jeho podíl na výkonech je ještě vyšší. Další téměř dvě pětiny náleží zpracovatelskému průmyslu a poslední pětina veřejnému sektoru (školy, úřady, zdravotnictví). V České republice patrně neexistuje město srovnatelné velikosti nebo větší s tak vysokým podílem lázeňství, hotelnictví a cestovního ruchu.

Graf č. 3: Vývoj výkonů (mil. Kč) 2013-2014

Graf č. 4: Vývoj počtu zaměstnanců 2013-2014

Zdroj: Výroční zprávy, účetní uzávěrky, vlastní průzkum

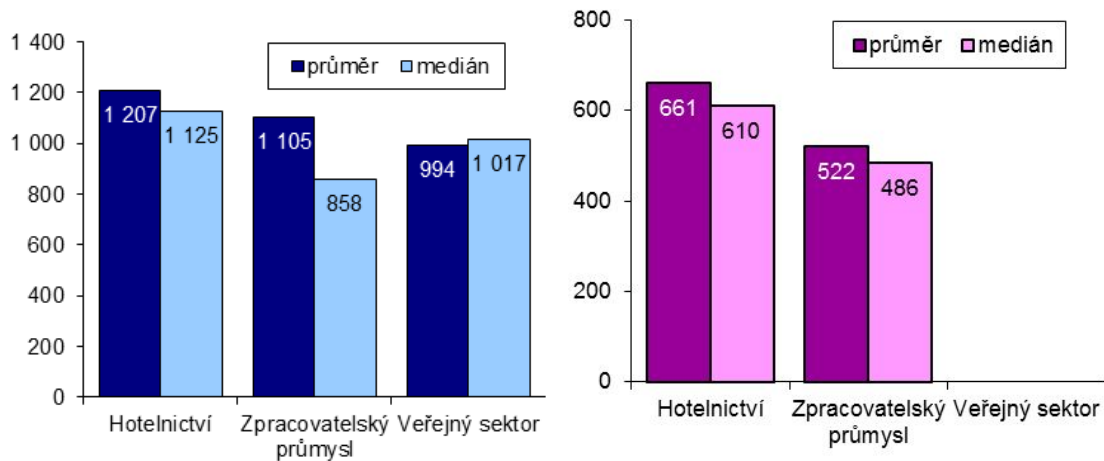
Jak je patrné z grafu č. 3, vytvořená hodnota ve městě v posledních letech rostla. Zejména nárůst u největších firem zpracovatelského průmyslu je velmi vysoký, což se projeví i v dalších kategoriích, jako jsou výkony na zaměstnance. Dá se reálně předpokládat, že růst výkonů největších firem s sebou táhl i výkony sektoru malých podniků. Zajímavým vývojem prošel v letech 2013 – 2014 počet zaměstnanců. Zatímco ve zpracovatelském průmyslu rostoucí výkony vedly k vytvoření nových pracovních míst, hotely a veřejný sektor (zejména školství) počet pracovních míst snižovaly.

Graf č. 5: Výkony na zaměstnance 2014 (tis. Kč) Graf č. 6: Přidaná hodnota na zaměstnance 2014 (tis. Kč)

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

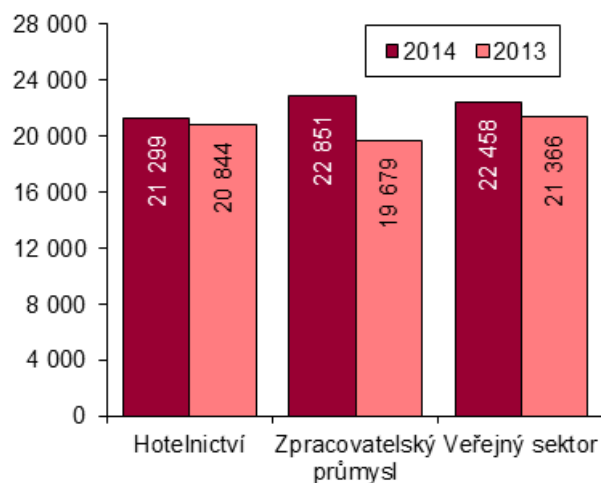

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

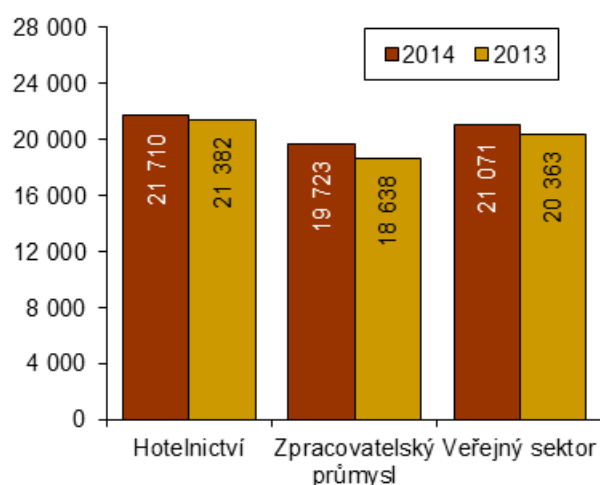

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

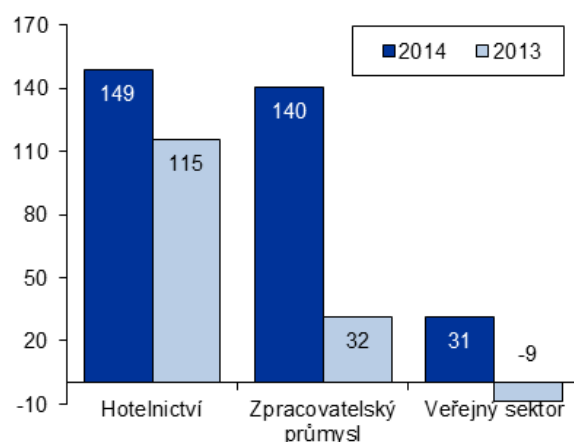
Graf č. 7: Vývoj průměrných hrubých měsíčních mezd (Kč) 2013-2014

Graf č. 8: Vývoj mediánu průměrných hrubých měsíčních mezd (Kč) 2013-2014

Graf č. 9: Výsledek hospodaření před zdaněním na zaměstnance (tis. Kč) 2014

Zdroj: Výroční zprávy, účetní uzávěrky, vlastní průzkum

Výkony na zaměstnance (graf č. 5) dosahují spíše (v rámci ČR) podprůměrných hodnot kolem 1 miliónu Kč za rok. Je samozřejmě pozitivní, že tyto hodnoty rostou, nicméně např. v průzkumu 450 inovačních firem pro Technologickou agenturu ČR byly zjištěny průměrné hodnoty mezi 4 a 5 milióny Kč na zaměstnance. Obdobné podíly sledujeme i u přidané hodnoty na zaměstnance. V obou kategoriích stojí za povšimnutí převaha podniků hotelnictví, lázeňství a cestovního ruchu nad podniky zpracovatelského průmyslu.

Podniky v Mariánských Lázních platí svým zaměstnancům spíše nižší mzdy. To samozřejmě souvisí s tím, jakých firmy dosahují výkonů, ale v žádné kategorii a žádném přiblížení mzdy nedosahují průměru ČR. Opět je pozitivní zjištění, že došlo k růstu mezi roky 2013 a 2014. Zajímavý je pohled na mediánovou a průměrnou hodnotu u zpracovatelského průmyslu – podstatně nižší medián napovídá,

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

že většina firem platí nízké mzdy a průměr „zachraňují“ spíše výjimky (4 firmy s více než třicetitisícovými průměry).

Poslední sledovanou charakteristikou je výsledek hospodaření před zdaněním na zaměstnance, kde opět pozorujeme zajímavý růst mezi roky 2013 a 2014.

Trh práce ve městě

Tabulka 2: Nezaměstnanost ve městě a nadřazených územních celcích, 2006, 2010, 2015 (ML, Cheb, Karlovarský kraj)

k 31.12. 2006	počet nezaměstnaných	pracovní síla	míra nezaměstnanosti	volná místa
Česká republika	448 545	5 495 811	7,7 %	93 425
Karlovarský kraj	16 221	168 470	9,2 %	2 354
Cheb (okres)	3 731	51 487	7,2 %	779
ORP Mariánské Lázně	889	13 470*	6,6 %	124
Mariánské Lázně	459	7 964*	5,8 %	90
k 31.12. 2010	počet nezaměstnaných	pracovní síla	míra nezaměstnanosti	volná místa
Česká republika	561 551	5 712 497	9,6 %	30 803
Karlovarský kraj	19 922	171 260	11,4 %	748
Cheb (okres)	5 452	56 081	9,7 %	218
ORP Mariánské Lázně	1 192	13 470*	8,8 %	39
Mariánské Lázně	547	7 964*	6,9 %	24
k 31.12. 2015	počet nezaměstnaných	obyvatelé ve věku 15 -64**	míra nezaměstnanosti	volná místa
Česká republika	453 118		6,2 %	102 451
Karlovarský kraj	14 896		7,1 %	3 277
Cheb (okres),	3 555		5,5 %	1 393
ORP Mariánské Lázně	684	16 220	4,2 %	309
Mariánské Lázně	318	8 737	3,6 %	272

*ekonomicky aktivní obyvatelé, SLBD 2001

**od 1.1.2013 se změnila metodika výpočtu nezaměstnanosti

Zdroj: Integrovaný portál MPSV - statistika nezaměstnanosti z územního hlediska, měsíční statistiky, Úřad práce, krajská pobočka v Karlových Varech

Údaje o míře nezaměstnanosti v tabulce číslo 2 jsou velmi pozitivní. Město Mariánské Lázně dosahuje výrazně nižších hodnot než okres, kraj i celá Česká republika. Počet nezaměstnaných k 31. 12. 2015 dosahoval zhruba stejných hodnot, jako je počet hlášených volných pracovních míst, přičemž všechny podniky již volná pracovní místa ani Úřadu práce nehlásí, takže skutečnost je ještě lepší. V okrese Cheb přitom připadá na 1 volné pracovní místo více než 2,5 nezaměstnaného a v rámci kraje a ČR je tento podíl 1:4. Zdá se tedy, že v Mariánských Lázních neplatí tvrzení³, že nízká mzdová úroveň regionu ve srovnání s ostatními regiony ČR vede k vysoké míře nezaměstnanosti.

Mariánské Lázně jsou navíc významným centrem dojížděky do zaměstnání. Podle SLDB 2011 dojíždělo do města za prací 1670 osob, což byl druhý nejvyšší počet v rámci okresu po Chebu s 2108

³ Zpráva o situaci na krajském trhu práce v roce 2014 – Úřad práce Karlovarského kraje

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

dojíždějími. Podle počtu obyvatel je ovšem Cheb zhruba dvaapůlkrát větší, což ukazuje na velký relativní význam Mariánských Lázní. 1150 dojíždějících pochází z okresu Cheb a 910 z nich je z 6 blízkých obcí a měst (Velká Hleďsebe, Drmoul, Planá, Teplá, Lázně Kynžvart a Chodová Planá). Naopak ve stejném období z Mariánských Lázní vyjíždělo 828 osob, nejvíce mimo ČR, do Prahy a Chebu. Oproti roku 2001 významně poklesl počet vyjíždějících do Velké Hleďsebe a narostl počet vyjíždějících do Prahy.

Největším problémem trhu práce ve městě tak zůstává relativně vysoký (a rostoucí) podíl nezaměstnaných mladých lidí, jak plyne z tabulky číslo 4. Obdobnou situaci pozorujeme u nezaměstnaných bez vzdělání (tabulky číslo 3). Nedostatek vzdělání se projevuje také na typu pracovního místa, které uchazeči požadují. Zatímco u kvalifikovaných pracovních míst je více nabízených míst než uchazečů, u nekvalifikovaných nebo méně kvalifikovaných pracovních míst je ze strany nezaměstnaných vysoká poptávka.

Tabulka 3: Struktura uchazečů o zaměstnání v SO ORP podle vzdělání v letech 2006, 2010 a 2015

Počet uchazečů v SO ORP (ve městě)	2006	2010	2015
bez vzdělání	123 (56)	180 (81)	593 (262)
základní vzdělání	423 (179)	392 (170)	184 (86)
vyučen + SO	630 (356)	749 (303)	416 (239)
středoškolské	272 (174)	381 (204)	249 (139)
vysokoškolské	12 (9)	8 (7)	19 (14)

Zdroj: Úřad práce Mariánské Lázně

Tabulka 4: Struktura uchazečů o zaměstnání podle věku v letech 2006, 2010 a 2015

Počet uchazečů v SO ORP (ve městě)	2006	2010	2015
Do 30 let	179 (76)	432 (195)	558 (248)
Do 50 let	760 (377)	786 (387)	620 (310)
Nad 50 let	519 (265)	492 (195)	280 (131)

Zdroj: Úřad práce Mariánské Lázně

Tabulka 5: Struktura uchazečů o zaměstnání (UoZ) a volných pracovních míst (VP) ve městě podle klasifikace CZ-ISCO za rok 2015

	řídící pracovníci	specialisté	techničtí a odborní pracovníci	úředníci, administrativní	pracovníci ve službách a prodeji	pracovníci v zemědělství, lesnictví	řemeslníci a opraváři	obsluha strojů	nekvalifikovaní pracovníci
UoZ	2	13	19	30	101	5	39	26	104
VP	8	25	23	29	128	0	14	13	32

Zdroj: Úřad práce Cheb

Tento dokument byl zpracován v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost